

Ісаєв Ілля Русланович

аспірант першого року навчання філологічного факультету Запорізького національного університету Науковий керівник: к.філ. н., доц. Горбач Н.В.

ДОКУМЕНТАЛІЗМ РОМАНУ М. МАТІОС «БУКОВА ЗЕМЛЯ»

Значна частина творів Марії Матіос відзначається використанням історичного фактажу. Насамперед це романи «буковинського циклу» – «Солодка Даруся», «Черевички Божої Матері», «Нація», «Майже ніколи не навпаки» та роман-панорама «Букова земля», що є об'єктом нашої розвідки. Історія Буковини є однією з центральних тем творчості М. Матіос. Така увага саме до цього регіону пояснюється залюбленістю авторки у свій рідний край та зацікавленістю його історією, історією свого роду, власним корінням та тожсамістю. Порівняно з названими вище творами роман «Букова земля» насичений більшою кількістю сюжетних ліній, персонажів, ширшою подієвістю та використанням історичних фактів. Останні письменниця майстерно поєднує з художнім домислом та вимислом, послуговується реальними документами або ж свідченнями людей. Як підсумок – у романі-панорамі «Букова земля» присутні риси художнього документалізму.

Серед творів, котрі ґрунтуються на використанні документальних джерел, можна виділити твори художньо-документальні (non-fiction) та художні історичні (historical fiction). Якщо перші «відрізняються від історичних жанрів, хронік, літописів, діаріушів, щоденників, мемуарів способом використання документальної бази, яка, не зазнаючи типізації та вимислів, закладає структурні підвалини твору, зосереджується на аналізі відповідно фіксованого матеріалу, що іноді компонується на засадах зіставлення й монтажу» [1, с. 294], то в основу других, навпаки, покладено вигадку, але фабула містить конкретні історичні події та особи. Романі «Букова земля» якраз і відзначається залученням історичного фактажу (використання і цитування документів, зокрема мемуарів) у сукупності з художнім домислом та вимислом.

Історія у творах М. Матіос зазвичай виступає тлом, на якому розвиваються долі людей, роду, певної регіональної чи національної спільноти. Одним із провідних мотивів творчості авторки є наголошування невід'ємності людини й історії та відбитках, які залишають історичні події на долі людини. У романі-панорамі письменниця показує життя кількох поколінь упродовж 225 років та акцентує на важливості пам'ятання, адже в кожному персонажі глибоко

Напрям 3. Художня література: текст, контекст, інтертекст.

закладена генетична пам'ять, яка здатна сповнитися незалежно від усвідомлення цього сповнення, тобто на рівні підсвідомости. Окрім того, що М. Матіос підкреслює значення історії в долі людини, вона вводить у текст уривки документів як підґрунтя, на основі якого творилися деякі епізоди роману. В одному з інтерв'ю письменниця говорить, що «десятиліттями відчувала свій борг перед історією Буковини і тими подіями й людьми, які не увійшли в наукові дискурси, або ж увійшли фрагментарно – короткими згадками» [3, с. 8]. Тривалий період замовчування в культурному, політичному, науковому дискурсах був зумовлений советською окупацією України, а з відродженням української незалежності виникла потреба проговорення й відновлення замовчуваного. Природно, що ця потреба реалізовувалася саме в літературі. Саме тому поєднання художності й документальності в романі «Букова земля» є наслідком необхідності розказати те, що намагалися стерти. М. Матіос не змогла віднайти в українській літературі «художнього осмислення появи німецьких колоній на Буковині, всіх отих Катарінендорфів, Айхенау та інших, а також їхній внесок у розвиток краю» [3, с. 8]. Виникла знадоба «дуже скрупульозно дослідити історію Першої світової війни і участі в ній буковинців, зокрема історію добровольчого Гуцульського легіону, ... липневої 1941-го року єврейської масакри у Чернівцях та історії порятунку двадцяти тисяч бранців чернівецького гетто, ... повнокровної історії про повоєнний рух спротиву на Буковині» [3, с. 8] тощо. Пошук відповідей на ці питання спонукав авторку звертатися до архівних джерел, свідчень очевидців їхніх нащадків, що позначилося на документалізмі роману.

Реальне історичне підґрунтя мають локальні історії, наприклад Вижниці, Чернівців, Черемошного тощо. Історія хутора (присілка) Сірук відтворюється через долі низки персонажів, серед яких є й Матіоси – предки письменниці. Авторка послуговувалася оповідками жителів Сірука та зошитом свого батька, у якому подано історію та власноруч складену карту присілка [див.: 2, с. 625]. Спираються на архівні документи історії шляхетних родів Буковини, що вплинули на розвиток краю, зокрема рід Васильків, представники якого є центральними персонажами упродовж усього твору. Роман насичений значною кількістю історичних осіб, окрім Васильків це Герда Вальде, Рудольф Вагнер, ФріцШелльгорн, Ольга Кобилянська, Пауль Целан та ін. Авторкою було простежено долі української майстрині Анни Василяшук, провідника ОУН Буковини в 1945–1950 рр. Василя Савчака, уривки щоденника якого цитуються в тексті [див.: 2, с. 877]. М. Матіос було віднайдено лист письменника Осипа Маковея до депутата Василька часів Першої світової й уперше опубліковано саме в романі [див.: 2, с. 312]. Сам лист не лише несе важливе смислове

Напрям 3. Художня література: текст, контекст, інтертекст.

навантаження в романі, але й є актуальним за своїм змістом для сьогодення. Під час написання роману авторка опрацювала джерела архівів Відня, НКВС, регіональних архівів України та матеріали, що зберігаються в родинних збірках документів та людській пам'яті.

Отже, в романі «Букова земля» М. Матіос органічно поєднує художність та риси документалізму, які роблять твір «об'ємнішим» завдяки реальному історичному підґрунтю. Документи й історії є своєрідними провідниками для читача, спонукаючи його дізнатися більше про конкретну особу чи подію. Роман актуалізує потребу в осмисленні власної історії та необхідності пам'ятати, що й підкреслила письменниця, обравши часовий проміжок від XVIII ст. до сучасності й провівши крізь увесь твір проблему генетичного, культурного, національного успадкування.

Список використаної літератури

1. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. ; авт.-уклад. Ю. Ковалів. Київ : Академія, 2007. Т. 1. : А–Л. 608 с.
2. Матіос М. Букова земля. Роман-панорама завдовжки у 225 років. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 928 с.
3. Сага про буковинців [інтерв'ю з М. Матіос, спілкувалася Л. Черняк]. Слово Просвіти. 2020. № 33. С.8 –9.

Мельник Таїсія Миколаївна

здобувачка вищої освіти 3 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем історико-філологічного факультету ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

Науковий керівник: к.філ.н., доц.. Саркісова І.А.

ПРОБЛЕМА ЖІНОЧОЇ ЕМАНСИПАЦІЇ У ТВОРЧОСТІ

ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Багато українських письменників, будучи полум'яними патріотами, зверталися до жіночих образів, які найкраще передавали трагічну долю незнищеного народу. Особливий вплив на молоде покоління справляють